

Szociológiai szaktájékoztató számítógépes adatbázisok segítségével a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban

A „Szociológiai Információ”

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában működő szociológiai olvasóterem szolgáltatásai közé tartozik a szaktájékoztató, mely legtöbbször számítógépes adatbázisok segítségével történik. A tájékoztató menetének bemutatásával, az olvasói kérések teljesítése során felmerülő nehézségekkel kapcsolatos tapasztalataink – pl. hogyan „fordítsuk le” a kérést az adatbázis tárgyszó-nyelvére –, illetve a visszatérően előforduló, leggyakoribb keresések ismertetésével azoknak a könyvtáros kollégáknak szeretnénk segíteni, akiknek olvasószolgálati tevékenységük során – esetleg csak alkalmanként – szociológiai, társadalomtudományi témában kell tájékoztatót nyújtaniuk.

Munkánk során mind magyar, mind idegen nyelvű szakirodalomra vonatkozó kérésekkel találkozunk: ennek megfelelően választunk a helyben készült két szociológiai adatbázis, illetve a könyvtár által megrendelt, CD-ROM-on megjelenő külföldi – egy angol¹ és egy német nyelvű² – adatbázisok közül. (Ha mindez nem vezet eredményhez, esetenként az interneten való keresést javasoljuk az olvasónak. Oktatási, nevelési, illetve szociálpszichológiai kérdésekben sokszor nyújtott már segítséget például az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum által készített „Pedagógiai Adatbázis”.³)

A leggyakrabban az általunk készített – és folyamatosan frissített – magyar vonatkozású szociológiai szakirodalmat feldolgozó adatbázist használjuk. (A másik adatbázis építése – melynek célja a könyvtár állományában szereplő, idegen nyelvű szociológiai könyvek analitikus feltárása – átmenetileg szünetel.)

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Szociológiai Dokumentációs Osztálya 1972-től évente jelentette meg nyomtatásban a „Szociológiai Információ” c. bibliográfiát. 1987-ben indult a számítógépes adatbázis építése, mely azóta is folyamatosan bővül. Ennek az adatbázisnak az alapján készül az utóbbi években az évente kétszer megjelenő kiadvány: „Szociológiai Információ. A magyar és magyar vonat-

---

1 Sociological Abstracts. *SilverPlatter International N. V.*

2 WISO. Wirtschafts- und Sozialwissenschaften. *IuK Rieth GmbH, Freiburg – German Business Information, München – Informationszentrum Sozialwissenschaften, Bonn.*

3 *Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) Pedagógiai Adatbázisa (PAD) tartalmazza 1989-től a Magyar Pedagógiai Irodalom c. nemzeti szakbibliográfia teljes anyagát, valamint az OPKM-ben feldolgozott idegen nyelvű szakkönyvek és válogatott folyóiratcikkek adatait. Interneten elérhető: <http://www.sztaki.hu/db/opkm>*

kozású szociológiai irodalom bibliográfiája CD-ROM-on”⁴. A legutóbb – 2000 nyarán – megjelent CD-ROM a magyar és magyar vonatkozású külföldi szociológiai irodalom válogatott anyagát tartalmazza 1977-től 2000-ig. A lemezen szereplő több mint 74 000 bibliográfiai tétel (folyóiratcikk, cikksorozat, monográfia, tanulmánykötet és többkötetes könyv) minden lényeges adata alapján visszakereshető. Lehetőség van a folyóiratokban közölt viták felgöngyölítésére, az egyes könyvekhez tartozó könyvismertetések megkeresésére is. Az analitikusan feldolgozott tanulmánykötetek egyes tanulmányai, valamint a cikksorozatokhoz vagy folyóiratok tematikus számaihoz tartozó cikkek adatai szintén visszakereshetők.

A „Szociológiai Információ” tematikus szerkezetét annak idején (1972-ben) az „UNESCO International Bibliography of Social Sciences. Sociology” sorozatához igazították szerkesztői. A pontos keresést a részletezőbb fogalmakat leíró – java-részt teauruszba rendezett – tárgyszavak teszik lehetővé. A tárgyszórendszer sa-ját, folyamatos fejlesztés eredménye.

Az adatbázisban szereplő dokumentumok legnagyobb része megtalálható a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központjában.

A számítógépes adatbázisokat használó olvasók

A FSZEK Szociológiai Dokumentációs Osztályának két munkatársa 1996–1997-ben felmérést végeztek⁵, melynek célja annak feltérképezése volt, hogy valójában kik is – főleg foglalkozásukra és lakóhelyükre nézve – a szociológiai olvasóterem látogatói, illetve a szociológiai könyvek olvasói (kölszönzői). A kérdőíves felmérésből kiderült, hogy az olvasóterembe betérők több mint 80%-a főiskolás vagy egyetemista (nagyjából fele-fele megoszlásban szociológia szakos, ill. egyéb hallgató), a fennmaradó rész pedig elsősorban szociológusokból (kb. 9%), másodsorban egyéb értelmiségiekből áll (kb. 5%). Elvértve középiskolások vagy „egyéb” foglalkozásúak is használják az olvasótermet.

A főiskolások és egyetemisták nagy arányából következik, hogy az olvasóterem forgalmának alakulása észrevehetően igazodik a felsőoktatási szemeszterek ritmusához. Az olvasóterem zsúfoltsága a szorgalmi időszak végén és vizsgaidőszakban a legnagyobb. A számítógépes adatbázisban való keresések száma azonban leginkább áprilisban és novemberben ugrik meg: ez a szemináriumi dolgozatok, diplomamunkák leadási határidejével függ össze (és azzal, hogy sokan csak az utolsó pillanatban fognak hozzá a szakirodalom-gyűjtéshez).

A fent említett felmérésből az is kiderült, hogy az olvasóterem látogatói többnyire rendelkeznek – állandó vagy ideiglenes – budapesti lakhellyel (66,8%), illetve oktatási intézményen vagy munkahelyen keresztül kötődnek a fővároshoz (78,8%).

Olvasóink életkorát tekintve elmondható – bár a felmérés eredményeit közlő tanulmány erre nem tér ki – hogy jelentős részük főiskolás/egyetemista korú (18–25 éves); bár érdemes megemlíteni, hogy számos „felnőtt korú” olvasó is diákként

4 In: A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár adatbázisai. Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár – Arcanum Adatbázis, Budapest.

5 Bíró Józsefné–Pozsár István: A FSZEK szociológiai állományának használatáról és használóiról. Könyvtári Figyelő 7. (43.) 1997/3. 439–449. p.

veszi igénybe az olvasóterem szolgáltatásait: ők különböző, munka mellett is végezhető képzési formában (továbbképzés, átképzés, posztgraduális képzés, PhD-képzés stb.) vesznek részt.

Az olvasókötődése Budapesthez, valamint viszonylag fiatalok hatása érdeklődési körükben is megfigyelhető. A számítógépes adatbázisokban való tematikus keresések során szembetűnő – erre a későbbiekben még részletesebben visszatérünk –, hogy gyakran választanak Budapesttel, illetve a fiatalok sajátos problémáival kapcsolatos témát szak- vagy szemináriumi dolgozataikhoz, referátumaikhoz.

Téma szerinti keresés a számítógépes adatbázisokban

A tematikus keresésben segítségünket kérő olvasók által megfogalmazott kérdések sokszor csak némi pontosítás, szűkítés, illetve átfogalmazás után nyernek olyan formát, mely már „lefordítható az adatbázis nyelvére”.

A leggyakrabban előforduló probléma, hogy a kérdés túlságosan általános, körvonalazatlan, pl.: „a cigányságról keresek valamit”; „a reklámról írom a szakdolgozatomat”; vagy esetleg: „referátumot kell tartanom *valamilyen* szociológiai témából”. Ilyen és ehhez hasonló esetekben elengedhetetlen, hogy a témát szűkítsük: ennek szükségszerűségét azonban sokszor csak úgy lehet a pontatlan kérdés megfogalmazójában tudatosítani, hogy – pl. a fent említett első esetre visszatérve – elé tárjuk a majd 2000 bibliográfiai tételt tartalmazó, „A cigányság helyzete” c. témakört. Ez általában megteszi hatását, és sikerül – az olvasóval történő megbeszélést és egyeztetést követően – kellően leszűkített, áttekinthető elemszámú találati halmazt létrehozunk (pl. „cigány nők oktatási helyzete”; „a cigányság története a XX. században”; stb.).

Olyan esetekben is nehézséget okozhat a kérést tárgyszavakban megfogalmazni – és az adatbázisból lekeresni –, ha az olvasó által keresett téma jól körülhatárolt. Először is meg kell vizsgálnunk, hogy a témát fedí-e egyetlen tárgyszó vagy több tárgyszót kell valamilyen módon kombinálnunk. Hasonlóan a legtöbb számítógépes adatbázisban – vagy az interneten – való kereséshez elsősorban három műveletet alkalmazhatunk (erre a „*Szociológiai Információ*” CD-ROM változatán is lehetőség van): leggyakrabban a szorzás („és”; „AND”), az összeadás („vagy”; „OR”) és a kivonás („nem”; „NOT”) műveletét.

A fenti alpműveleteket tartalmazó kereső-kifejezésekből zárójelek segítségével összetett kereső-kifejezéseket alkothatunk a matematikában használatos zárójeles kifejezések logikáját követve.

A műveletek közül leggyakrabban a szorzást, tehát a logikai „és”-t használjuk. Ennek során az általunk keresett tárgyszavakat tartalmazó tételek halmazainak metszetét keressük; más szóval az adatbázis azon tételeinek halmazát szeretnénk megkapni, melyekben az általunk keresett két tárgyszó egyike és másika is megtalálható. (Például ha az olvasó a budapesti hajléktalanokról szóló szakirodalomra kíváncsi, akkor a „hajléktalanok” tárgyszót és a „Budapest” tárgyszót egyaránt tartalmazó tételek halmazát kell lekeresnünk, s ebben a szorzás művelete lehet segítségünkre.

Ha két halmaz unióját szeretnénk megkapni, a logikai „vagy”-műveletet (összeadás) kell alkalmaznunk. Ilyenkor azokat a tételeket keressük, melyekben az általunk megadott két tárgyszó legalább egyike vagy másika szerepel, esetleg mindkettő. Pé-

dául egy olvasó keresi mind a hajdani NDK-ról, mind pedig a hajdani NSZK-ról szóló tanulmányokat: ekkor a két tárgyszót az összeadás műveletével összekapcsolva olyan halmazt kapunk, melyben szerepel az összes NDK-ról és NSZK-ról szóló tétel (köztük valószínűleg olyanok is, melyekben mindkét tárgyszó előfordul). Ha tehát a két tárgyszót tartalmazó tételeket egymás után, külön-külön halmazt képezve keressük le, elképzelhető, hogy lennének olyanok, amelyek mindkét halmazban is felbukkannának, ezek ismételt átnézése feleslegesen vonna el időt: ennek elkerülhetőségében rejlik az összeadás műveletének gyakorlati jelentősége.

A kivonás műveletét viszonylag ritkábban (és körülményesebben) használjuk, és akkor sem a kereső-kifejezés első megfogalmazásakor, hanem inkább a kapott találati halmaz (gyors) átnézését követően. A kivonás során azoknak a tételeknek a halmazát keressük, melyek tartalmazzak egy bizonyos tárgyszót, viszont *nem* tartalmazzak egy általunk meghatározott másik tárgyszót. Azért nem érdemes a kivonás műveletének alkalmazásával kezdeni, mert így értékes tételek szorulhatnak a találati halmazon kívülre. Ha például az olvasó a szlovákiai magyar kisebbség helyzetére kíváncsi, méghozzá az 1992-ben létrejött, önálló szlovák államiság időszakában, nem érdemes a kereső-kifejezést úgy megfogalmazni, hogy: [„magyarok /szlovákiai/” és „Szlovákia/1992-től/”] *de nem* [„Szlovákia/Csehszlovákia/”]. Így ugyanis a találati halmazban nem szerepelnének azok az átfogóbb művek, melyek egyaránt szólnak a szlovákiai magyar kisebbségről 1992 előtt és után. (Élég tehát csak annyi, hogy: „magyarok /szlovákiai/” és „Szlovákia/1992-től/”.) Érdemes viszont alkalmazni a kivonást abban az esetben, ha a találati halmaz áttekintése során kiderül, hogy pl. angol és német nyelvű cikk vagy könyv is szerepel a találati halmazban, az olvasó azonban csak magyarul és szlovákul olvas szakirodalmat. Ebben az esetben kiejthetjük a találati halmazból a német és angol nyelvű tételeket, nyelvi tárgyszó alkalmazásával: [„magyarok /szlovákiai/” és „Szlovákia/1992-től/”] *de nem* [angol vagy német].

Ha a tematikus keresésnél a problémát az okozza, hogy az olvasó által keresett téma nagyon speciális, akkor a célravezető módszer esetleg a „Cím szavai” vagy a „Kivonat szavai” szerinti keresés lehet. (Típusát tekintve a „*Szociológiai Információ*” egyértelműen bibliográfiai adatbázis – tartalmi kivonatokat nem tartalmaz –, de bizonyos esetekben, pl. ha a cím homályos vagy félreérthető, rövid kiegészítő annotációk könnyítik az eligazodást.) Így például, a tárgyszavak között nem szerepel ugyan a „szappanopera” vagy a „futballhuliganizmus” kifejezés, de ha valaki mégis kifejezetten ilyen témában keres szakirodalmat, a „Cím szavai” és a „Kivonat szavai” között találhat olyan kifejezéseket mint: „szappanopera”, „szappanoperák”, „szappanoperáról” vagy „futballhuliganizmusról”, „futballhuligánok”.

Az olvasók által gyakran keresett témák 1999-ben és 2000 első negyedében

Az olvasószolgálatban statisztikát vezetünk, melynek során az olvasók száma naponkénti alakulásának, az általuk használt hagyományos dokumentumok (könyvek, folyóiratok) számának, a számítógép-használat gyakoriságának megörökítése mellett feljegyzéseket készítünk az olvasói kérésre valamely adatbázisunkban lebonyolított keresésekről is. A keresés témáját általában a számítógépes adatbázis tárgyszórendszeréhez igazodó formában rögzítjük.

Az alábbiakban egy olyan összesítés alapján igyekszem az olvasóink körében legnépszerűbb témákat bemutatni, mely az imént említett olvasótermi statisztika 1999 januárjától 2000 márciusáig terjedő időszaka alapján készült (ez hozzávetőleg 1300 keresést jelent).

Megjegyzendő, hogy – noha az olvasók leggyakrabban téma szerint fogalmazták meg kéréseiket, melyeket azután tárgyszavakra, ill. tárgyszó-kombinációkra kell fordítani –, nem ritka, hogy konkrét szerző vagy folyóirat szerint keresnek tanulmányokat, műveket. A vizsgált időszakban visszatérően keresett szerző volt a magyarok közül Ferge Zsuzsa, Hankiss Elemér, Jászi Oszkár. A külföldieknél egyértelműen Pierre Bourdieu vezette a listát (a „róla szóló szakirodalom” kategóriában is ő bizonyult a legnépszerűbbnek).

A „Szociológiai Információ” hungarika szakbibliográfia; a benne szereplő tételek mintegy 15%-a idegen nyelvű, illetve rendelkezik idegen nyelvű tartalmi kivonattal. Az adatbázisban való keresés során lehetőség van arra is, hogy – kiegészítő szempontként – nyelv szerint is szűkítsük a találati halmazokat. Az említett időszakban mintegy 20 olyan keresést végeztünk, melynek során valamely téma idegen nyelvű szakirodalmának felkutatása volt a cél. Ez az idegen nyelv legtöbbször az angol, néhány esetben a német és a francia volt.

A tárgyszó szerinti keresések általában valamilyen nagyobb témakörhöz sorolhatóak. A témakörökön belül előfordulnak olyan – összetettebb – keresések is, amelyek időről-időre hasonló formában térnek vissza, de egy-egy téma népszerűségét a különböző megközelítések sokszínűsége is jelzi.

A legnépszerűbb témakörök a következők voltak:

- kisebbségek;
- tömegkommunikáció;
- család;
- nők;
- szociálpolitika;
- szegénység;
- szenvedélybetegségek;
- munkanélküliség;
- életmód;
- fiatalok.

A *kisebbségekkel* kapcsolatos keresések között leggyakoribbak a *cigánysággal* kapcsolatosak: pl. cigány gyermekek (problémáik, iskolai szereplésük, egészségi helyzetük); cigányság a munkaerőpiacon; a cigányság kultúrája, művelődése, oktatása, életmódja; a cigányság története. Viszonylag gyakran előfordul, hogy a kérés túlságosan differenciálatlan (a téma szakirodalmának gazdagságát illetően tájékozatlan olvasó – lásd a fenti példát –, „a cigányságról” általában keres valamit). Ilyenkor vagy átfogó, ill. bevezető műveket ajánlhatunk, vagy pontosítanunk kell a keresést. Olykor azonban nagyon is céltudatosan megfogalmazott kérésekkel találkozunk a témában: egyik olvasónk például a cigányság parazitológiai helyzetéről, azon belül is a tetvességről és a többségi társadalom ezzel kapcsolatos előítéleteiről szóló szakirodalmat keresett. A kérést nehéz volt tárgyszavakra fordítani; a „Cím szavai”/„Kivonat szavai”-módszer is csupán egyetlen tételt eredményezett. (Végül a cigányság egészségi helyzetére vonatkozó tanulmányok át-

tekintése során jutottunk némi eredményre. Az mindenesetre bebizonyosodott, hogy „a probléma valóban létezik”. Olvasónk a szakirodalom áttekintése során utalásokat talált például arra, hogy Magyarországon az utóbbi évszázadok során többször előfordult, hogy cigány emberek csoportjait erőszakos „féregtelenítés”-nek vetették alá, melynek során lányokat–asszonyokat szégyenítettek meg azáltal, hogy tettség ürügyén kopaszra nyírták őket.)

A Magyarországon élő nemzeti kisebbségekkel, a zsidósággal, a határon túli magyarsággal kapcsolatos keresések szintén gyakoriak. „Dívatos”-nak számítanak a menekültekkel, bevándorlókkal kapcsolatos témák: pl. „kínaiak Magyarországon”, „muzulmánok Európában”, „afgán menekültek Budapesten”, „illegális bevándorlás”.

(Kisebbségeken természetesen nem csak nemzeti vagy etnikai kisebbségeket érthetünk: az olvasói kérések között is szerepel időnként pl. a „kisebbségek általában” téma.)

A kisebbségek után a második legkeresettebb témakör a *tömegkommunikáció* (és a *reklám*). A témát általában két szempontból közelítik meg olvasóink. Egyfelől azt kívánják vizsgálni, hogy egyes társadalmi csoportok hogyan jelennek meg a tömegkommunikációban (reklámokban). Leggyakrabban a nők, női szerepek megjelenítésére kíváncsiak: pl. „nők a reklámokban”, „női szerepek napjaink bulvársajtójában”. Bizonyos foglalkozási csoportok bemutatására vonatkozó kérésekkel is találkozunk, pl.: „a rendőrség a sajtóban”, „a Vám- és Pénzügyőrség a televízióban”.

Másfelől a tömegkommunikációs fogyasztási szokásokra, illetve a tömegkommunikáció hatásaira irányulnak a keresések. A legtöbbször visszatérő kérdés ezen belül: a televíziózás (illetve a televízióban látható erőszak) hatása a gyermekekre. Ennek a – manapság nagy társadalmi érdeklődéssel kísért – témának szerencsére egyre bővül a magyar nyelvű szakirodalma.

A reklámok hatásaira is sokan kíváncsiak. Ezzel kapcsolatban a legtöbb fejtőrést és utánajárást annak az olvasónak a kérése okozta, aki egészen pontosan arra vonatkozó szakirodalmat keresett, hogy a reklámokban szereplő állatok milyen hatást váltanak ki a reklámok befogadójában, és milyen módon ösztönzik vásárlásra a megcélzott fogyasztói csoportot. Olvasónknak, miután áttekintette a témához kapcsolódni látszó szakirodalmat, arra a következtetésre kellett jutnia, hogy – legalábbis hazai viszonylatban – úttörő vállalkozásba fogott...

A jelenlegi társadalmi folyamatok ismeretében nem meglepő, hogy sokan foglalkoznak a *családdal*, a családi élet változásaival, a gyermekvállalással kapcsolatos témával.

Gyakoriságuk miatt kiemelhetőek azok a keresések, melyek a házasságra (vagy ennek alternatíváira), a párkapcsolatok típusaira, a homoszexualitás társadalmi megítélésére, illetve a válásra vonatkoznak. A családi élet alakulásának vizsgálatakor egyre inkább az érdeklődés középpontjába kerül a családon belüli – legtöbbször gyermekek és nők ellen irányuló – erőszak.

A kereséseken belül szembetűnő a *nőkkel* kapcsolatos témák nagy aránya. Ezeknek egy része a női szerep vizsgálatára irányul, pl.: „női szerepek a családban”, „anyaszerep különböző vallásokban”, illetve – mint azt már láttuk – „női szerepek megjelenítése a tömegkommunikációban”.

A nők helyzetének vizsgálata – különféle szempontú megközelítésben – képezi a témával kapcsolatos keresések másik nagy csoportját, pl.: „nők a közéletben”,

„nők a munkaerőpiacon”, „nők egészségi állapota”, „női bűnözés”, „nők gazdasági szerepvállalása”, „szülési szabadságról munkahelyre visszatérő nők” stb.

A *szociálpolitikával*, szociális gondoskodással kapcsolatos keresések gyakorisága nyilvánvalóan összefügg azzal, hogy olvasóink jelentős része szociológia vagy szociálpolitika szakos, illetve szociálmunkás-képzésben részt vevő hallgató; esetleg szociális területen dolgozó szakember.

A legtöbb keresést a család- és a gyermekvédelem témakörében bonyolítjuk le. Jellemzően a családsegítő szolgálat intézményrendszerét, a gyermekvédelemmel foglalkozó szervezetek tevékenységét, az állami gondozás különböző formáit bemutató szakirodalmat keresik olvasóink.

Diplomamunkájukban, szemináriumi dolgozatukban sokan történeti megközelítésben kívánják bemutatni a szociálpolitika egyes területeit, pl.: „a szegénygondozás az 1920–1930-as években”, „a segélyezés, a szociális juttatások története”, „a szociálpolitika Magyarországon 1945 után”.

A *szegénység* témakörén belül a vizsgált időszakban a koldusokra és hajléktalanságra vonatkozó keresések domináltak. Az utóbbi esetben a differenciálatlanság jellemezte az olvasók kéréseit: azaz, legtöbbször egyszerűen csak „a hajléktalanság”-ról szerettek volna szakirodalmat. Néhányan történeti szempontból kívánták vizsgálni a témát (pl.: „hajléktalanság Magyarországon 1980–1990 között”, „a hajléktalanságok ellátó intézményrendszer kialakulása”).

A *szenvedélybetegségekre* vonatkozó keresések közül a kábítószerrel kapcsolatos témák tekinthetők a „legdivatosabb”-nak. A keresések egy része egyes társadalmi csoportok droghelyzetére vonatkozik („drog különböző életkori csoportoknál”, „budapesti droghelyzet”, „a családok droghelyzete”), de visszatérően előfordulnak drogprevencióval, illetve kábítószerfüggők gyógyításával kapcsolatos kérések is.

Az alkoholizmus mint téma a kábítószerhez képest jóval kisebb népszerűségnek örvend olvasóink körében. A dohányzás áll a harmadik helyen.

A *munkanélküliség* és a foglalkoztatáspolitikai szakirodalmát keresők részben egyes csoportok munkaerő-piaci helyzetére kíváncsiak (pl.: „a cigányság foglalkoztatottsága”, „pályakezdő munkanélküliek”); másrészt pedig a munkanélküliség orvoslására irányuló stratégiákra (pl.: „munkanélküliek átképzése”, „közmunka”, „foglalkozási rehabilitáció”).

Az *életmóddal* kapcsolatos témák közül az alternatív életstílusok (pl.: „hippik”, „beat-nemzedék”), a szabadidő-felhasználás (pl.: „üdülés”, „a szórakozás szociológiája”) és a fogyasztói magatartás alakulása („bevásárlóközpontok”, „táplálkozási szokások az anyagi helyzet függvényében”) emelhetők ki.

Olvasóink összetételének bemutatásakor láthattuk, hogy jó részük valamely felsőoktatási intézmény hallgatója, s ebből következően a fiatalabb korosztályhoz tartozik. Talán ezzel is összefügg a *fiatalokkal* kapcsolatos keresések gyakorisága (s ezzel szemben az idősekkel kapcsolatosak viszonylag ritka előfordulása). Szinte az összes népszerű téma előfordul az ifjúságra vonatkoztatva, pl.: „fiatal nők egészségi állapota”, „fiatalok drogfogyasztása”, „ifjúsági munkanélküliség”, „fiatalok és szabadidő” stb.

Végezetül érdemes megemlíteni még néhány témát, melyek a keresés gyakoriságát tekintve némileg elmaradnak ugyan az előbbieken felsoroltaknál, mégis visszatérőnek és jellemzőnek tekinthetők:

- a *szociálpszichológia* témaköréből főleg egyes fogalmak, fogalomkörök – leggyakrabban az agresszió, a sztereotípiák, a szocializáció, az előítéletek és a csoportjelenségek – szakirodalmát keresik olvasóink;
- az *abortusszal* (mint társadalmi jelenséggel, valamint a jogi szabályozásával) kapcsolatban igen gyakran bonyolítottunk le kereséseket;
- a *vallással* kapcsolatban elsősorban a vallásgyakorlásra, valamint a szektákra, kiségyházakra vonatkozó keresések gyakoriak;
- az *egyenruhás testületek* közül általában a rendőrség szerepel a keresésekben (pl. „rendőrök és az öngyilkosság”, „rendőrök a közvélemény tükrében”, „rendőrök előítéletei az alkoholistákkal szemben”);
- a *lakáshelyzet*, lakáskörülmények témakörében a lakótelepek szociológiájára vonatkozó keresések emelhetők ki;
- a *sport* szociológiája – a keresések alapján legalábbis úgy tűnik – manapság egyet jelent a futball, azon belül is a huliganizmus szociológiájával („erőszak a lelátón”);
- kedvelt témává kezd válni a (*nagy*)*városi folklór* tanulmányozása (pl. graffitik, tetoválás);
- a *szimbólumok* különféle fajtái – státusszimbólumok, hatalmi szimbólumok, egyházi szimbólumok, nemzeti szimbólumok – visszatérő témának számítanak;
- a *korruptió* és a hálapénz általában differenciálatlanul szerepel a keresésekben;
- mind az *értelmi fogyatékosok*, mind a *mozgássérültek* társadalmi helyzete, problémái, rehabilitációja szintén olvasóink által rendszeresen keresett témának számít.

***

A FSZEK szociológiai olvasótermében folyó számítógépes szaktájékoztató bemutatásával azon könyvtáros kollégáinknak kívántunk elsősorban segítséget nyújtani, akik olvasószolgálati munkájuk során használják az általunk készített „Szociológiai Információ” c. CD-ROM-ot – vagy más, CD-n vagy az interneten keresztül elérhető – számítógépes adatbázist. Reméljük, hogy mind a keresések technikai lebonyolítását, mind pedig a témaválasztásban való segédkezést illetően tudunk ötletekkel szolgálni. (A CD-ROM megrendelhető könyvtárunkban a Budapest, Pf.: 487. 1371 címen; tel.: 318-6799.)

Balogh Lídia